

Юлія ЧАЙКА

магістрантка I курсу спеціальності
Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка)
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С. Макаренка
Науковий керівник – **Ю.А. БОНДАРЕНКО**,
докт. пед. наук, професор

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВИХ ЗАНЯТЬ З РИТМІКИ З ДІТЬМИ ІЗ ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ

У статті висвітлено проблему специфіки проведення корекційно-розвиткових занять з ритміки з дітьми із затримкою психічного розвитку, представлено сутність поняття «Ритміка», її корекційні можливості у роботі з дітьми досліджуваної категорії. Автором здійснено аналіз програмового матеріалу з організації корекційно-розвиткового заняття з ритміки з молодшими школярами із затримкою психічного розвитку, виділено основні і корекційні завдання, засоби корекційного впливу.

Ключові слова: ритміка, корекційно-розвиткові заняття, корекційна спрямованість засобів, діти із затримкою психічного розвитку.

Chaika Y.V. Features of conducting corrective and developmental rhythm classes with children with delayed mental development

The article highlights the problem of specifics of conducting corrective and developmental rhythmic classes with children with mental retardation, presents the essence of the concept of «Rhythmic» and its corrective possibilities in working with children of the studied category. The author analyzed the program material on the organization of corrective and developmental classes on rhythmicity with younger schoolchildren with mental retardation, identified the main and corrective tasks and means of corrective influence.

Key words: rhythmicity, corrective and developmental classes, corrective orientation of means, children with mental retardation.

Постановка проблеми. Метою спеціального навчання і виховання дітей із затримкою психічного розвитку є розвиток пізнавальної, емоційно-вольової сфер, позитивних якостей особистості. За умови раннього корекційного впливу можливе суттєве покращення різних процесів психофізичного розвитку. Великого значення набувають корекційно-розвиткові заняття, серед яких вагоме місце посідає ритміка.

Аналіз досліджень і публікацій. Як зазначає Ю. Картава «Ритміка є складовою музичного та фізичного виховання дітей з особливими освітніми потребами». Вона вважає, що «метою занять з ритміки є розвиток відчуття ритму за допомогою таких засобів, як: музика, рухи, мовлення. Як складова музичного виховання ритміка дозволяє краще зрозуміти через рух ритм музики, вербальний ритм, як складова

фізичного виховання – краще відчувати ритм руху за допомогою музики та слова і передати всі просторово-часові параметри руху» [1, с. 2].

Наголошувалося, що розвиток ритмічного відчуття є сенсорною основою життєдіяльності, запорукою її мобільності, орієнтації в просторі, відіграє значну роль у різних видах діяльності, в розвитку усіх психічних процесів, зокрема мовлення (В. Бехтерев, Д. Квасов, І. Павлов, І. Сеченов, К. Тарасова, Б. Теплов та ін.).

Мета роботи – висвітлити особливості проведення корекційно-розвиткових занять з ритміки з дітьми із затримкою психічного розвитку (ЗПР).

Виклад основного матеріалу. Для дітей із затримкою психічного розвитку корекційні заняття з ритміки є дуже важливими, оскільки рух і музика в різних проявах сприяють активному розвитку усіх видів мислення, пам'яті, мови і мовлення, сприймання, рухової діяльності.

Організація роботи засобами корекційної ритміки, передусім, будується на принципі єдності діагностики та корекції. Комплексне обстеження дитини і виявлення порушень є необхідною умовою для початку корекційної роботи засобами ритміки. Поряд з обстеженням пізнавальної та емоційно-вольової сфер перед використанням ритміки в корекційній роботі здійснюється обстеження моторики дітей із затримкою психічного розвитку.

У «Програмі з корекційно-розвиткової роботи для підготовчих, 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей із затримкою психічного розвитку «Ритміка», авторки Бабяк О. відмічено, що «ритміка – це система рухових вправ, побудованих на зв'язку рухів і музики. Вона є складовою частиною етичного й художнього виховання, сприяє гармонійному фізичному розвитку дітей, розвитку музичного слуху, музичної пам'яті, виразності рухів, ознайомлює дітей з музикою, танцями, піснями, вчить у рухах виражати характер музичного твору, танцювати, співати, грати на дитячих музичних інструментах» [2].

Основною метою занять з ритміки з дітьми із затримкою психічного розвитку є: розвиток інтересу до музично-ритмічної діяльності; адекватне сприймання засобів музичної виразності (зокрема ритму, темпу, динаміки); навчання ритмічно рухатися відповідно до характеру музики та її художніх образів.

Низкою дослідників відмічено, що заняття ритмікою сприяють нормалізації в'ялості м'язового тону чи, навпаки, неприродному його напруженню, поганій координації, незграбності рухів, що притаманне дітям із затримкою психічного розвитку. У сфері особистісного розвитку дитини із затримкою психічного розвитку вона сприяє формуванню довільної уваги, умінню керувати своїми рухами, орієнтуватися у різних ситуаціях, розвиває творчу уяву, сприяє формуванню позитивних якостей особистості, виховує у дітей уміння узгоджувати свої дії з колективом, активізує й організовує дітей із затримкою психічного розвитку. Рухи з музичним супроводом створюють підґрунтя для удосконалення таких психічних функцій, як мислення, мова, пам'ять, сприймання [3].

Відповідно до зазначеного вище корекційного впливу у програмі з ритміки для 1-4-х класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей із затримкою психічного розвитку заняття з ритміки мають вирішувати низку основних, корекційних і оздоровчих, освітніх й виховних завдань:

До основних завдань віднесено такі: формування рухових вмінь та навичок; формування пізнавальної активності; розвиток координації рухів, спритності, сили, витривалості; розвиток відчуття ритму; розвиток зорового аналізатора, слухового сприймання; удосконалення вмінь виконувати ритмічні образи в процесі сприймання та відтворення ритмічних малюнків; формування пізнавальної активності; розвиток емоційної та словесно-логічної пам'яті, довільної уваги, образної уяви, фантазії.

До корекційних і оздоровчих віднесено такі: корекція правильної постави, ходи, грації, рухів; корекція порушень загальної та дрібної моторики; корекційний розвиток моторних функцій і дихання; корекційний розвиток особистості дитини із ЗПР.

Виховні завдання включають виховання основних моральних якостей особистості, працелюбності, наполегливості у подоланні перешкод, охайності, вміння працювати самостійно і в колективі, вміння дотримуватися правил під час виконання ігор і вправ [2].

Заняття ритмікою дозволяють точно дозувати подразнення за силою і тривалістю, упорядковують темп рухів, який легко пов'язується із характером музики, покращує психічні процеси, запам'ятовування, автоматизують рухові акти.

Організація, побудова, зміст, корекційна спрямованість занять ритмікою для дітей із ЗПР обумовлюються структурою порушення, де присутніми є відхилення у психічних функціях, емоційно-вольовій сфері, моториці. У зв'язку з цим науковцями і практиками виділено такі напрямки, як:

– *корекція психічних функцій*, де засобами ритміки здійснюється корекція уваги (переключення, стійкість, розподіл), пам'яті (слухової, зорової, рухової), уявлення, сприйняття (слухового, просторового, зорового);

– *корекція емоційно-вольової сфери*, де діти опановують «мовою виразних рухів», умінням передавати різні емоційні стани (радість, печаль, ніжність та ін.), вчать знімати психоемоційну напругу, набувають навичок невербальної комунікації, адекватної групової поведінки;

– *корекція моторної сфери* передбачає проведення роботи з розвитку пластики тіла, ритмічності, координації рухів, орієнтування у просторі, подоланню сінкінезій;

– *розвиток узгодженості рухів і мовлення*, має прояв у вправах з предметами та без них, зі співом, з образними рухами.

На заняттях корекційною ритмікою з дітьми із затримкою психічного розвитку використовують такі засоби, як вправи, ігри зі словом, елементи гімнастики під музику, образні етюди. Структура занять може складатися з таких частин, як ритмічна розминка, ритмічна гімнастика, ритмічний калейдоскоп, ритмічне прощання та ін.

Основним принципом побудови корекційної ритміки для дітей із ЗПР є тісний взаємозв'язок рухів і музики, де організуючим початком виступає музика, ритм. Розвиток рухів у поєднанні з музикою та зі словом являють собою цілісний корекційно-виховний процес [1].

Корекція, покращення порушених функцій і подальший розвиток збережених вимагають від дитини та педагога на занятті зібраності, уваги, конкретності уявлень, активності мислення, розвитку пам'яті – емоційної, зорової, образної (при сприйнятті образу рухів), словесно-логічної (при осмисленні завдань і запам'ятовуванні послідовності виконання рухів під музику), рухово-моторної (рухово-м'язові відчуття), довільної (пов'язаної із свідомим самостійним виконанням рухів) тощо.

Висновки. Отже, для всебічного гармонійного розвитку дітей із затримкою психічного розвитку необхідна правильно організована

корекційно-педагогічна робота, спрямована на попередження і корекцію вторинних недоліків у психічному і фізичному розвитку, активізацію процесів компенсації. У цьому сенсі вагомим значення набувають корекційно-розвиткові заняття з ритміки. Перспективою подальшої наукової розвідки вбачаємо у розробці теоретичної моделі корекційної спрямованості проведення занять з ритміки з дітьми із затримкою психічного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Картава Ю. А. Ритміка в практиці роботи спеціальних дошкільних закладів для дітей із порушеннями зору. *Соціально-психологічні проблеми тифлопедагогіки*. К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. Випуск 2 (10). С. 35-42.
2. Програма з корекційно-розвиткової роботи «Ритміка» для підготовчих, 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей із затримкою психічного розвитку /укл. Бабяк О. О. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchannya-ditej-u-specialnih-zakladah-osviti/osvita-ditej-z-osoblivimi-potrebami/navchalni-programi/korekcijni-programi>.
3. Програма з корекційно-розвиткової роботи «Ритміка» для підготовчого, 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для сліпих дітей та дітей зі зниженим зором /укл. Бондаренко Ю. А. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchannya-ditej-u-specialnih-zakladah-osviti/osvita-ditej-z-osoblivimi-potrebami/navchalni-programi/korekcijni-programi>.

Юлія ШЕВЧЕНКО

магістр спеціальної психології,
аспірантка відділу психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими потребами
Інститут спеціальної педагогіки і психології
імені Миколи Ярмаченка НАПН України

ОСОБЛИВОСТІ СФОРМОВАНOSTІ ЕМОЦІЙНО-МОТИВАЦІЙНОГО КОМПОНЕНТУ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ІЗ СИНДРОМОМ ДАУНА

Автор статті розглядає особливості сформованості емоційно-мотиваційного компоненту соціальної компетентності у молодших школярів із синдромом Дауна. У статті охарактеризовано формування соціальної компетентності у молодших школярів із синдромом Дауна, зокрема, цей процес дозволяє виявити модифікацію соціалізації під час розвитку молодшого шкільного віку.

Проведене дослідження розкриває формування необхідних структурних компонентів соціальної компетентності, серед яких важливе місце займає сформованість емоційно-мотиваційного компоненту соціальної компетентності